

การเปิดพื้นที่การทำบุญของอนัมนิกายในกรุงเทพมหานคร

The new opening spaces of Annam making a merit in Bangkok

รองศาสตราจารย์เสาวภา ไพบยวัฒน์

Associate Professor Saowapa Phaithayawat

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ถนนอุทองนอก เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300 โทรศัพท์ 02-160-1314 E-mail: saowapa9phi@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการดำเนินงานของอนัมนิกายในสังคมไทยและสังคมโลก 2) เพื่อศึกษากลไกในการพัฒนาอนัมนิกายในกรุงเทพมหานคร การศึกษาในครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการศึกษาพบว่า อนัมนิกายเป็นลัทธิฝ่ายมหายานในพระพุทธศาสนาที่เผยแพร่ในประเทศไทยมายาวนานกว่า 200 ปี โดยมีรูปแบบการทำบุญเพื่อการพัฒนาจิตใจมนุษย์ภายใต้หลักเมตตาธรรม ร่วมกับการใช้โอกาสทางการศึกษาแก่สามเณรซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้เยาวชนชายไทยทั่วประเทศที่มีความขาดแคลนในทุนทรัพย์โดยเฉพาะ ได้เข้ารับการศึกษาศึกษาในสถานศึกษาของวัดอนัมนิกายทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา หากมีความสามารถและความพยายามพระสงฆ์อนัมนิกายจะเข้ารับการศึกษที่สูงขึ้น เมื่อพระสงฆ์จะลาสิกขาบททางวัดจะร่วมปิตินิตินในความสำเร็จที่ให้มีอาชีพ มีงานทำและเป็นคนดีของสังคมสำหรับวัดอนัมนิกายในกรุงเทพมหานคร 7 แห่งจะร่วมกันเผยแพร่กิจกรรมทำบุญที่เรียบง่าย โดยใช้หลักสามัคคีธรรม สามัคคีทานที่มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในสังคมเมืองด้านเวลาและการนำผู้สูงอายุเชื้อสายไทย-จีนได้ทำบุญร่วมกับคนในครอบครัวอย่างมีความสุข นอกจากนี้วัดอนัมนิกายได้ทำการพัฒนาการศึกษาโดยใช้วัดกุศลสมาครเป็นศูนย์กลางการบริหารการศึกษาให้กับสามเณรและพระสงฆ์อนัมนิกายร่วมกับการพัฒนาคนและการสืบสานพระพุทธศาสนา

คำสำคัญ: การเปิดพื้นที่ใหม่, การทำบุญของอนัมนิกาย

Abstract

The research has two main objectives. The first objective is to study the process of Annam sect in Thai society and world society. The second objective is to study the machinery development of Annam sect in Bangkok. The research uses a qualitative research.

The result of the research is that Annam sect has been Mahayana Buddhism in Thailand for 200 years. Annam sect uses the ways of making merit to mental development under true love (Meta Dhamma) and gives scholarship to Buddhist novices who are needy male youth. Those youth will study at Annam sect's primary schools and secondary schools. If they are diligent, they will be supported to study in a university. When Annam monks leave priesthood, other monks will be glad that they can be successful and useful in society. In term of administration, Annam temples in Thailand work together. There are seven Annam temples in Bangkok; they co operate simple making merit activity, which is called Dhamma harmony and Dhamma donation. The activity is related to the way of livings of city people and the Chinese-Thai elderly make a merit happily with their families. In addition, Wat Kusonsamakom, one of the Annam temples is the center of educational administration. Merit should be publicized with self-dependence and Buddhists should be invited to make merit and Annam monks should be developed in education.

Keywords: The new opening, space of Annam making a merit

1. บทนำ

จากประวัติศาสตร์ในการปรากฏตัวของลัทธิอนัมนิกายในแผ่นดินที่ยาวนานกว่า 200 ปี คนไทยโดยทั่วไปจะกล่าวถึงอนัมนิกาย โดยเรียกว่า วัดญวน พระญวน ในปัจจุบันได้สร้างวัดอนัมนิกายในพื้นที่ซึ่งเป็นถิ่นฐานของชาวจีนในกรุงเทพฯ จนถึงปัจจุบันรวม 7 แห่งและในภูมิภาคที่จังหวัดอุดรธานี จังหวัดนครปฐม

จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี อำเภอหาดใหญ่จังหวัดสงขลา รวมทั้งสิ้น 20 วัด และมีพระภิกษุอันนิกายจำนวน 250 รูป

แม้ว่าลัทธิอันนิกายจะไม่ปรากฏแพร่หลายเช่นฝ่ายเถรวาท อย่างไรก็ตาม ลัทธิอันนิกายยังคงเป็นลัทธิศาสนาหนึ่งที่ชาวไทยเชื้อสายชาวจีนและเวียดนามในประเทศไทยให้ความเคารพนับถือมาอย่างต่อเนื่องในพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน โดยที่อันนิกายมีจุดเด่นในหลายประการ

ประการแรก การเผยแพร่พระธรรมในพระพุทธศาสนาตามหลักการของฝ่ายมหายานโดยเน้นการทำบุญซึ่งให้การแผ่เมตตาธรรมดั่งกิจปฏิบัติขององค์พระโพธิสัตว์ โดยมีความหมายว่าพระพุทธเจ้าทรงเป็นที่พึ่งของมวลมนุษยชาติ เมื่อมนุษยชาติจะเข้าถึงความสุขและผ่านพ้นทุกข์ทั้งมวลได้ด้วยการสวดมนต์ตามบทสวดในศาสนาอย่างถ่องแท้ การสวดมนต์จึงมีความสำคัญในเผยแผ่บุญ การทำบุญจัดเป็นพิธีกรรมสำคัญ “บุญ” ซึ่งมีความหมายว่าความสุข ความดี ความสะอาด ความผ่อนคลายแห่งจิต วัดจึงเป็นศูนย์รวมของศาสนพิธีเพื่อนำความศรัทธาร่วมกันระหว่างพุทธศาสนิกชนกับวัด

ประการที่สอง การอบรมขัดเกลาเพื่อนำคนดีไปสู่สังคมหรือการสร้างคน เนื่องจากในการบริหารวัดอันนิกายได้ให้การสนับสนุนการศึกษาของเยาวชนไทยทั่วประเทศ โดยมีหลักสูตรพระปริยัติธรรมในการเรียนวิชาสามัญและความรู้ในศาสนา การบวชเณรในเพศชายพร้อมการเรียนในทางธรรมร่วมกับการศึกษาทั่วไปในระดับขั้นที่สูงขึ้นจนถึงระดับปริญญาตรี ปริญญาโท ซึ่งในการทำบุญของวัดอันนิกายจะให้โอกาสในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยการให้เณรและพระได้รับการอุปถัมภ์ทางการศึกษา เมื่อสำเร็จการศึกษาในระดับสูงสุดแล้ว และประสงค์จะขอลาจากสมณเพศเพื่อใช้ชีวิตทางโลกตามที่ปรารถนา ในเรื่องนี้วัดอันนิกายได้เปิดพื้นที่ทำบุญในการพัฒนาคนต่างจังหวัดให้มีโอกาสทางการศึกษานอกเหนือจากการทำบุญเผยแพร่พระพุทธศาสนา

ประการที่สาม การทำบุญของวัดทุกวัดในกลุ่มอันนิกายเป็นการทำบุญที่เรียบง่ายเน้นหลักศรัทธาและการเป็นผู้ให้ และจะไม่เคร่งครัดในด้านรูปลักษณ์ของพระสมณเพศกับความเคร่งครัดในการพบปะกับผู้คนโดยเฉพาะสตรีเพศ ซึ่งสามารถพูดคุยเจรจากับพระอันนิกายอย่างเปิดเผยร่วมกับรูปแบบของการทำบุญที่ทุกวัดในอันนิกายจะปฏิบัติเหมือนกัน อันได้แก่ การทำบุญในช่วงเทศกาลตรุษจีน การทำพิธีสะเดาะเคราะห์และเสริมดวงชะตา การทำพิธีทิ้งกระจาด และพิธีการกินเจ ซึ่งการจัดกิจกรรมประจำปีทางวัดจะไม่เน้นการนำผู้คนเข้าวัดโดยการโฆษณา

ประชาสัมพันธ์ โดยการปฏิบัติจะเป็นการประชุมระหว่างพระเจ้าอาวาสในเขตพื้นที่เพื่อให้วัดแต่ละแห่งมีผู้มาทำบุญได้อย่างทั่วถึง โดยการเวียนกันจัดเป็นรายสัปดาห์และพระสงฆ์อันนิกายจะไปร่วมในกิจกรรมของแต่ละวัด ซึ่งความร่วมมือในการจัดงานบุญนับเป็นสิ่งที่ดีงามเป็นพิเศษ สำหรับพระสงฆ์อันนิกายในด้านการลงมือปฏิบัติ ตั้งแต่การเตรียมงาน การประสานงานกับชุมชน ญาติโยมและพระสงฆ์วัดอันนิกายในกรุงเทพฯ และปริมณฑล

รูปแบบการทำบุญของอันนิกายในหลักคิดที่ว่า “วัดเป็นผู้ให้ดังเช่นพระโพธิสัตว์ที่ปฏิบัติต่อมวลมนุษยชาติ” จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจ ดังนั้นการปฏิบัติศาสนกิจในลักษณะอนุรักษนิยมกับการพัฒนาวิธีการทำบุญในยุคสังคมข้อมูลข่าวสารดังเช่นในปัจจุบันจึงเป็นเรื่องที่สมควรศึกษา เรื่อง การเปิดพื้นที่ทำบุญของอันนิกายในกรุงเทพมหานคร

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานของอันนิกายในสังคมไทยและสังคมโลก
2. เพื่อศึกษากลไกในการพัฒนาอันนิกายในกรุงเทพฯ

3. ทฤษฎี กรอบแนวคิดการวิจัยและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้นำทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ ซึ่งให้ความสำคัญในการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมอันเป็นระบบที่มีความสัมพันธ์ต่อกันโดยคนจะเป็นฝ่ายปรับตัวให้เกิดความสมดุลกับการเปลี่ยนแปลง ทฤษฎีดังกล่าวนี้จะสัมพันธ์กับแนวคิดของ Donald Light Jr. และ Suzanne Keller (1979, 546-549) ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีการวางแผนรองรับกับแบบไม่มีแผนรองรับร่วมกับแนวคิดของ V. Turner ในเรื่องสังคมและพิธีกรรม โดยมองว่าสังคมมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา พิธีกรรมเป็นกิจกรรมหนึ่งของคนในสังคม ได้จัดทำขึ้นเพื่อการดำรงรักษาวัฒนธรรม ด้วยเหตุนี้พิธีกรรมเป็นจุดเด่นในการดึงดูดจิตใจคนให้เข้ามามีส่วนร่วมถึงการใช้นวัตกรรมของ Geertz ซึ่งมองว่าพิธีกรรมทำให้ความจริงและโลกแห่งจินตนาการได้หล่อหลอมเป็นเรื่องเดียวกันและสามารถสร้างพลังในด้านความเชื่อและพลังแห่งศรัทธาในสังคม

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาในเรื่องนี้ใช้ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ ทฤษฎีดังกล่าวนี้ได้ให้ความสำคัญในฐานะที่คนเป็นศูนย์กลางของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมและแนวคิดของ วี ทูเนอร์ (V. Turner และกรีทซ์ (Greeve) เกี่ยวกับการประกอบพิธีกรรมและการมีส่วนร่วมของประชาชน แนวคิดซึ่งให้ความสำคัญของพิธีกรรมจัดเป็นสัญลักษณ์ที่มีความสำคัญในการให้ความหมายของผู้ร่วมประกอบพิธีกรรมผ่านการทำบุญ เพื่อการเปิดกว้างในสังคม การสร้างพลัง ถ้าหากว่าพลังของบุญส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ความสำเร็จดังกล่าวจะเป็นการนำพลังทางสังคมเมืองตามหลักการของแมกเวเบอร์ (Max Weber) กล่าวถึงมิติด้านเศรษฐกิจส่งผลให้ผู้คนให้ความสำคัญในฐานะที่เป็นหน่วยการผลิตเมืองจึงเน้นการจัดหารายได้เพื่อสนองตอบในการใช้ชีวิตของคนในสังคมเมือง ในขณะที่เดียวกันพื้นที่ของวัดซึ่งเคยเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ในอำนาจเหนือธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในการอธิบายความจริงสู่สังคมภายนอกควบคู่กับการนำพฤติกรรมกรรมการสื่อสารเชิงสังคมและวัฒนธรรมถ่ายทอดการสร้างสัมพันธ์ภาพเชิงสร้างสรรค์จึงเป็นประโยชน์สำหรับชาวพุทธที่มีรูปแบบการทำบุญ 3 วิธี (1) ทานมัย (2) ศีลมัย (3) ภาวนามัย รูปธรรมของบุญทั้ง 3 วิธี จะประกอบกิจในศาสนสถาน การทำบุญทำให้เกิดความสุข ความดี ความสะอาด ความผ่องแผ้วแห่งจิต พลังแห่งบุญจึงบังเกิดคู่กับพลังศรัทธา ซึ่งแนวคิดดังกล่าวนี้สัมพันธ์กับงานศึกษาวิจัยกับการศึกษารูปแบบกับการศึกษา รูปแบบของพิธีกรรมในการทำบุญและความเชื่อในการทำบุญ ยุทธนา อรุณปิติกุล (2541) ศึกษาเรื่องพิธีกรรมการกินเจในสังคมชาวจีนภาคใต้ : กรณีศึกษาชาวจีนในอำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา งานศึกษาดังกล่าวได้ชี้ให้เห็นถึงการจัดงานประเพณีกินเจ ขยายผลเป็นงานของท้องถิ่น นอกจากการปฏิบัติกิจตามความเชื่อแล้วยังขยายผลให้ผู้บริจาคที่มีฐานะทางการเงินเป็นบุคคลสำคัญในการสร้างบารมีในชุมชน ดังนั้นประเพณีกับพิธีกรรมจึงเปรียบเสมือนแคปซูลห่อหุ้มโลกทัศน์ ความเชื่อ ค่านิยม ของบรรพบุรุษของชาวจีนไปยังลูกหลานได้นำไปใช้เวลาและบริบททางสังคมที่เหมาะสม อานันท์ กาญจนพันธุ์ (2542) ศึกษาเรื่องพิธีไหว้ผีเมืองและอำนาจรัฐในล้านนา เป็นการสืบชะตาของชาวเมืองผ่านการทำบุญในพิธีเลื่อนเมืองในประวัติศาสตร์ล้านนามาเป็นพิธีไหว้ผีเมืองและให้ความสำคัญในการสร้างอำนาจให้กับรัฐ พชรวรรณรัตน์พันธุ์ (2543) ศึกษาเรื่องพิธีกรรมเครื่องเซ่นไหว้และความเชื่อทางศาสนา : กรณีศึกษาวัดมิ่งกรมลาวาส ถนนเจริญกรุง กรุงเทพฯ ผลการศึกษาพบว่า การเซ่นไหว้เป็นเรื่องความผูกพันทาง

จิตใจเป็นความเชื่อเฉพาะบุคคลในการเซ่นไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์จะนำมาความสำเร็จในอาชีพมาให้กับผู้บูชา เครื่องเซ่นไหว้ นอกจากนี้งานวิจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำบุญและการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นและชุมชนได้ชี้ให้เห็นถึงความร่วมมือของประชาชน จะเป็นพลังในการสืบสานวัฒนธรรม ประเพณีดังปรากฏในงานศึกษาของภูสิทธิ์ ชันติกุล (2552) ศึกษาเรื่องวิถีชีวิตว่าชุมชนวัดพระซาระบือธรรม เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร พบว่า คนในชุมชนวัดพระซาระบือธรรม 1-4 ต่างสืบสานประเพณีการทำบุญวันขึ้นปีใหม่โดยการนิมนต์พระสงฆ์รับบิณฑบาตรจากบ้านเรือนในทุกซอยของวัดพระซาระบือธรรมเพื่อนำความรู้เป็นศิริมงคลมาสู่ชุมชน ประเพณีการทำบุญของชุมชนเป็นพลังให้คนในชุมชนพระสงฆ์และสถานศึกษาได้ดำเนินร่วมกันภายใต้พลัง “บวร” ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของอรอุมา แก่นแก้ว (2550) ศึกษาเรื่องการศึกษาวัฒนธรรมวัตถุจะมีความสำคัญกับการฟื้นฟูภูมิปัญญาของชาวมอญ วัฒนธรรมทางเศรษฐกิจให้ท้องถิ่น ชาวฤทธิ์ เรื่องปราชญ์ (2549) ศึกษาเรื่องความเชื่อและประเพณีในการทำบุญของชาวมุสลิมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นถึง ความศรัทธา ในพระคัมภีร์อัลกุรอานสุนนะห์ ส่งผลกับการทำบุญให้กับชาวมุสลิม เช่นเดียวกับการศึกษาด้านอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของวิวัฒน์ชัย บุญญาบุหงศ์ (2541) เรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนมอญเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี พบว่ากิจกรรมการทำบุญชาวมอญและโบราณสถานเป็นแรงจูงใจในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมชุมชน การศึกษาของปัทมา มีคลองธรรม (2539) เรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในพระบรมมหาราชวังในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชในวโรกาสเฉลิมพระเกียรติทรงครองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี พบว่าการนำเสนอคุณค่าของโบราณสถานและการรู้คุณค่าคุณค่าในโบราณสถานมีความสำคัญในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม เอกประวิติ เสมติ (2541) ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการจัดสภาพแวดล้อมบริเวณโบราณสถานศึกษากรณีพระราชวังสนามจันทร์ พบว่าการปลูกจิตสำนึกในทุกภาคส่วนมีความสำคัญในการอนุรักษ์โบราณเรื่องแสง ทองสุขเจริญ (2542) ศึกษาการรับรู้ปัญหาและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์โบราณสถานของประชาชนในเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งโบราณสถานโดยการกระตุ้นเตือนให้ประชาชนในพื้นที่เป็นฝ่ายเสนอปัญหาและทำ

การแก้ปัญหาโดยชุมชนในท้องถิ่นจะทำความยั่งยืนให้ปรากฏกับการอนุรักษ์โบราณสถาน

4. วิธีดำเนินงาน

การวิจัยในครั้งนี้มีประเด็นในการศึกษา 1) การเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตของสังคมเมือง 2) การสร้างรูปแบบความศรัทธา การดำเนินการวิจัยในเรื่องนี้ได้กำหนดรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยดำเนินการดังนี้

1. การศึกษาเอกสารที่สัมพันธ์กับการศึกษา การรับลัทธิอนันตนิยายและวัดอนันตนิยายนับตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 เพื่อศึกษารูปแบบการทำบุญและการสืบทอดจากอดีตสู่ปัจจุบัน

2. การสอบถามผู้มาทำบุญในวัดสำคัญทางพระพุทธศาสนาและกิจกรรมประจำปีของวัด นับตั้งแต่วันมาบูชา การเข้าพรรษา การกินเจ การสะเดาะเคราะห์

3. การสังเกตแบบมีส่วนร่วมโดยคณะผู้วิจัยเข้าไปมีส่วนร่วมกิจกรรมซึ่งจัดขึ้น และทำความรู้จักกับคณะผู้บริหารวัดทั้งฝ่ายฆราวาสและฝ่ายสงฆ์ พร้อมสนทนาอย่างไม่เป็นทางการกับบุคคลที่เกี่ยวข้องของวัด

4. การสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการบริการ การจัดการวัดฝ่ายสงฆ์และฝ่ายฆราวาสในด้านการบริหารการดำเนินงานของวัดในรอบปีนับตั้งแต่เจ้าอาวาส พระสงฆ์ฝ่ายบริหาร ฝ่ายการศึกษา พระภิกษุ และนายกสมาคมเบญจกมลพิตร ผู้แทนฝ่ายฆราวาส

5. การจัดสนทนากลุ่มย่อยเพื่อการศึกษาประเด็นการสืบค้นรูปแบบในการทำบุญ และการสร้างศรัทธาให้ประชาชนมาทำบุญและประเด็นศึกษาการดำรงความเป็นอัตลักษณ์ของวัดที่มีจุดเน้นการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย

6. การนำผลการศึกษาทั้งหมดเผยแพร่ให้คณะกรรมการฝ่ายสงฆ์ และฆราวาสได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และกำหนดเป็นแนวปฏิบัติในการบริหารและการพัฒนาวัดต่อไป

7. นำผลการศึกษาซึ่งวัดกำหนดเป็นรูปแบบการทำบุญเผยแพร่สู่สาธารณะโดยบรรจุไว้ในเว็บไซต์ของวัด สำหรับการประชาสัมพันธ์ระหว่างวัดสู่ชุมชน

5. ผลการศึกษา/การทดลอง

1. วัดอนันตนิยาย 7 แห่งในกรุงเทพมหานครมหานครมีทุนทางวัฒนธรรมและใช้หลักการบริหารวัดไทยมีจุดเด่น 3 เรื่องประกอบด้วย

1.1 การนำมิติทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่ปรากฏในประวัติศาสตร์ไทยตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรีมาจนถึงสมัยรัชกาลที่ 5 ที่องค์พระมหากษัตริย์ไทยทรงพระราชทานหลักขันธ์ธรรมทางศาสนาให้กับลัทธิมหายานทั้งจีนและญวน การเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารได้ก่อให้เกิดการสืบสานมาเป็นลัทธิอนันตนิยายในสมัยรัชกาลที่ 4 พร้อมการปรากฏอัตลักษณ์ของพระญวนด้านการแต่งกาย การนุ่งห่ม การได้รับพระราชทานนามวัดญวนในสมัยรัชกาลที่ 5 ให้เป็นนามของวัดที่มีความเป็นไทย อาทิ วัดสมณานิยม บริหาร วัดกุศลสมาคร เป็นต้น การผสมกลมกลืนในด้านศิลปกรรมไทย จีน ญวน ได้นำมาเป็นหลักการในการจัดการวัดด้านการจัดพิธีกรรมเพื่อจรรโลงในพระพุทธศาสนา และการแสดงความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณด้วยการสร้างพระบรมรูปองค์เจ้าตากสินมหาราชและองค์รัชกาลที่ 5 อันเป็นการเสริมบารมีบุญและการแสดงความเคารพในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

1.2 การบริหารวัดอนันตนิยาย 7 แห่งในกรุงเทพฯ เป็นการดำเนินงานร่วมกันกับวัดในภูมิภาค 13 แห่ง เพื่อการจัดพิธีกรรมให้จรรโลงพระพุทธศาสนาโดยเน้นพระเมตตาของพระโพธิสัตว์ที่มีต่อมวลมนุษย์ วัดอนันตนิยายจึงมีหลักการที่เป็นรูปธรรมในการให้แก่เพื่อนมนุษย์ภายใต้การประกอบพิธีกรรมตามหลักคิดของลัทธิเต๋า นั่นคือ มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ การใช้ชีวิตและกิจวัตรให้เน้นความเรียบง่าย ซึ่งอนันตนิยายจะต่างไปจากลัทธิลัทธิขงจื๊อในด้านการปรับตัว พระสงฆ์อนันตนิยายซึ่งมีจำนวนน้อยในทั่วประเทศมีจำนวน 250 รูป วัดอนันตนิยายจะไม่สร้างโรงครัวโดยเฉพาะในกรุงเทพฯ จะประสบปัญหาการรับบริจาคมีจำนวนไม่มากเช่นวัดทั่วไปและพื้นที่วัดตั้งอยู่ในชุมชนที่ค้าขายของชาวจีนวัดจึงหารายได้ผ่านมูลนิธิของวัดในการใช้พื้นที่วัดเป็นที่จอดรถเพื่อเป็นรายได้และนำมาใช้ในการชำระค่าน้ำ ค่าไฟ การบูรณะซ่อมแซมสิ่งชำรุด การอยู่กลางชุมชนและเป็นวัดขนาดเล็กจึงส่งผลให้วัดอนันตนิยายจัดพิธีกรรมที่ไม่ยุ่งยาก ในรอบปีวัดจะจัดพิธีกรรมหลักพิธีกรรมได้แก่ พิธีสะเดาะเคราะห์ เสริมชะตา บูชาดาว พิธีกินเจ พิธีทิ้งกระจาด และพระสงฆ์ สามเณรอนันตนิยายรับกิจนิมนต์การทำบุญของเด็กในงานศพชาวจีน โดยวัดจะรวมกลุ่มกันในการรับกิจนิมนต์และแบ่งงานเพื่อเป็นรายได้ให้กับพระสงฆ์สามเณรและผู้ดูแลวัดในการอยู่ร่วมกัน

1.3 การให้โอกาสทางการศึกษาแก่สามเณรและพระภิกษุในการเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม ซึ่งจะมีศูนย์กลางอยู่ ณ จังหวัดอุดรธานีกับวัดกุศลสมาคร กรุงเทพฯ ซึ่งในสถานศึกษาทั้งสองจะมีสามเณร 50 รูป

และเมื่อศึกษาจบมัธยมศึกษาตอนปลายสามารถเข้ารับการศึกษาระดับสูงขึ้นไป เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วหากประสงค์จะสืบสานพระพุทธศาสนาก็ดำรงตนเป็นสมณเพศ แต่ถ้าหากขอลาศึกษาบททางวัดก็จะร่วมปิดอินทินฐานะที่สร้างคนดีสู่สังคม การให้โอกาสทางการศึกษาจึงกลายเป็นแรงจูงใจให้หน้าเยาวชนย้ายมาบวชพร้อมการศึกษาวิชาการในมหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชน จากการศึกษาสัมภาษณ์สามเณร 50 รูปของวัดกุศลสมาครทุกคนให้ความเห็นว่าอนันมิกายให้โอกาสทางการศึกษาและอบรมบ่มนิสัยแทนพ่อแม่ซึ่งมีฐานะค่อนข้างยากลำบาก

2. วัดอนันมิกาย 7 แห่งในกรุงเทพฯ มีรูปแบบการพิธีกรรมในลักษณะการเปิดกว้างเพื่อสร้างหลักสามัคคีธรรมและสามัคคีทาน

2.1 หลักสามัคคีธรรม จากการศึกษาที่วัดมีพระภิกษุและสามเณรจำนวนน้อยและมีพื้นที่ค่อนข้างจำกัด อีกทั้งด้านทัศนคติของชาวพุทธยังมีความรู้สึกแบ่งแยก พระสงฆ์ พระจีน พระญวน สำหรับพระจีนนิกายวัดเล่งเน่ยยี่จะมีผู้มีจิตศรัทธาให้การอนุโมทนาบุญและมีความมั่นคงในการจัดการศึกษาให้แก่พระสงฆ์จีนในขณะที่วัดอนันมิกายจะมีพระและผู้มาทำบุญค่อนข้างน้อย ด้วยเหตุนี้วัดทั้ง 7 แห่งจะจัดกิจกรรมงานบุญประเพณีของวัดในลักษณะที่หมุนเวียนกันและวัดใดจัดงานพิธี วัดทุกวัดจะไปร่วมงานพร้อมทั้งฉันท์อาหารเพล โดยเฉพาะพิธีสงเคราะห์บุชชาดาว การเสริมชะตาซึ่งทำได้ตลอดปี จึงเป็นที่มาของรูปแบบบุญนี้มีลักษณะพิเศษในด้านสามัคคีธรรมโดยใช้หลัก 4 ร่วม

ร่วมคิด ปรากฏในพฤติกรรมด้าน การปรึกษาหารือกันในหมู่พระสงฆ์อนันมิกาย

ร่วมทำ หากวัดใดมีกิจกรรมการทำบุญจะทุกวัดจะไปร่วมกิจกรรมบุญและฉันท์เพล โดยมีพระอนันมิกายจากปริณตผลมาเข้าร่วมในงานบุญประเพณีอย่างพร้อมเพรียงกัน

ร่วมประสาน วัดทุกวัดจะประสานงานในด้านการรับกัจฉนิมนต์การสวดทำบุญงเด็ก เพื่อการสวดมนต์ในงานศพของไทยเชื้อสายจีน ทั้งนี้เพื่อให้พระสงฆ์อนันมิกายมีกัจฉนิมนต์และนำไปปัจจัยจากการทำบุญไว้เป็นค่าใช้จ่ายในการศึกษาเล่าเรียนตามอัยยาศัย

ร่วมประชาสัมพันธ์ วัดทุกแห่งจะจัดทำปฏิทินประจำปีของวัดและร่วมกันประชาสัมพันธ์ผ่านเครือข่ายญาติโยมและปิดป้ายประชาสัมพันธ์หน้าวัด

2.2 หลักสามัคคีทาน การจัดรูปแบบการจัดงานบุญประเพณีวัดอนันมิกายจะจัดกิจกรรมเรียบง่าย ทำได้

ตลอดเวลาและทำในรูปของครอบครัว โดยเฉพาะเมื่อหลังตรุษจีนไปแล้วในเวลา 1 เดือนชาวจีนจะเริ่มต้นชีวิตการทำมาหากิน ด้วยเหตุนี้จึงต้องดูวงชะตา ปีชงซึ่งจะเป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิต ถ้าไม่ประสพกับปีชงให้ทำบุญเสริมดวงชะตา รูปแบบบุญแบบครอบครัวซึ่งในครอบครัวสามารถจัดซื้อลูกหลานพร้อมวัน เดือน ปีเกิด บางครอบครัวมี 10 คน ก็จะมีบุคคลมาทำแทน ในเวลากลางคืนก็จะนำดวงชะตาดังกล่าวไปบูชาดาวเคราะห์เพื่อให้พ้นทุกข์ ได้รับความสุขและการจัดเวียนเทียนที่มีลักษณะพิเศษ ถ้ามีผู้คนมามากให้เวียนถนนรอบวัดและเดินเข้าวัดได้ การถือศีลกินเจ การทิ้งกระดาษซึ่งเป็นทานให้กับเพื่อนมนุษย์ผู้ยากไร้อันแสดงถึงได้ทำหน้าที่แทนพระโพธิสัตว์ในการเป็นผู้นำพาเพื่อนมนุษย์ให้พ้นจากทุกข์

6. สรุปและการอภิปรายผล

ผลการศึกษาวิจัยเรื่องการเปิดพื้นที่ทำบุญของอนันมิกายในกรุงเทพมหานครวัดได้ทำหน้าที่ในด้านการอบรมขัดเกลาให้กับคนในสังคมโดยใช้พระโพธิญาณของพระโพธิสัตว์ในการให้ความเมตตาต่อมวลมนุษย์ร่วมกับการนำรูปแบบพิธีกรรมที่ส่งผลต่อการใช้ชีวิตอย่างมีความสุขในมวลมนุษย์ ผ่านพิธีกรรมที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวไทยเชื้อสายจีน และวัดกุศลสมาครเป็นศูนย์กลางในการใช้ชีวิตเป็นสถานศึกษาซึ่งเป็นผลดีในการนำเด็กและเยาวชนจากทั่วประเทศเข้ามาบวชเป็นสาวเณรและพระภิกษุเพื่อสืบสานอนันมิกายในสังคมไทย อีกทั้งการปรับบริบทด้านพิธีกรรมต่างๆ ให้สอดคล้องกับการใช้ชีวิตของสังคมเมืองในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งการศึกษาทั้งหมดมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ V.Tuner และ Greetz ในทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ โดยแนวคิดของ Greetz มองว่าพิธีกรรมและสัญลักษณ์ต่างๆเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่มีความสัมพันธ์กับโครงสร้างทางสังคมและการจัดการกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลกับความขัดแย้งภายในโครงสร้างทางสังคมของพิธีกรรมเช่นเดียวกับแนวความคิดของ Greetz ซึ่งมีความเห็นว่าความชัดเจนในพิธีกรรมที่มีผลต่อมโนทัศน์ของความจริงที่ปรากฏอันเป็นเป้าหมายของพิธีกรรมจะเป็นแรงผลักดันการมีส่วนร่วมในการทำบุญ การสืบทอดทางวัฒนธรรม สืบสานไปสู่ปัจเจกชนและสังคมอย่างต่อเนื่อง แนวคิดทั้งหมดสอดคล้องกับความเห็นของนิธิ เอียวศรีวงศ์ ศรีศักดิ์ วัลลิโกดม เอกวิทย์ ณ ถลาง เกี่ยวกับพื้นที่อันศักดิ์สิทธิ์ของวัดในฐานะพุทธสถาน พื้นที่ของวัดจึงสัมพันธ์กับจักรวาลซึ่งความเป็นไสยศาสตร์กับศาสนาได้มีความเชื่อมโยงในการปฏิบัติในวิถีชีวิตของคนไทย การศึกษาในเรื่องนี้สัมพันธ์กับงานวิจัยของ ยุทธนา วรณปิณฑล (2541) ศึกษาเรื่องพิธีกรรมกินเจในสังคมชาวจีนภาคใต้: กรณีศึกษาชาวจีนในอำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา งานศึกษาของพัชรพรรณ รัตนพันธ์ (2543) ศึกษาเรื่องพิธีกรรมเครื่องเซ่นไหว้และความเชื่อทางศาสนา กรณีศึกษาวัดมิ่งกรมลาวาส กรุงเทพมหานคร เขาวงกต เรื่อง

ปราษฎ์ ได้โดยศึกษาเรื่องความเชื่อและประเพณีในการทำบุญของชาวมุสลิมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อมร บุญต่อ(2546)ศึกษาเรื่องการศึกษาโครงสร้างอำนาจของชุมชนในกรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษาชุมชนราษฏาภิบาลการามทับทิมรวมใจ ภูสิทธิ์ ชันติกุล (2552)ศึกษาเรื่องวิถีชีวิตของชุมชนวัดประหาระบือธรรม1-4 เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร อรอุมา แก่นแก้ว(2550)ศึกษาเรื่อง การศึกษาวัฒนธรรมวัดและวิถีชีวิตของชาวมอญเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี วิวัฒน์ชัย บุญญานพวงศ์ (2544)อุทิศ จิงนิพนธ์สกุล(2538)ศึกษาเรื่องวิวัฒนาการเศรษฐกิจวัดไทย(พ.ศ.2325-2475)อานันท์ กาญจนพันธ์(2542) ศึกษาเรื่องพิธีไหว้ผีเมืองและอำนาจรัฐในล้านนา

7. ข้อเสนอแนะ

อนันันถียเป็นลัทธิศาสนาหนึ่งที่สืบทอดในราชอาณาจักรไทยมากกว่า 200 ปี โดยใช้พิธีกรรมในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาการปรับพิธีกรรมต่างๆ ให้สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนในสังคมเมืองโดยใช้สื่อประชาสัมพันธ์ในทุกรูปแบบเพื่อการเชิญชวนผู้คนให้เข้ามาทำบุญร่วมกับการสร้างคนในการสืบทอดพระพุทธศาสนาและการให้โอกาสทางการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนทั่วประเทศในการสร้างคนดีสู่สังคมสืบไป

8. เอกสารอ้างอิง

- [1] เขาวฤทธิ เรื่องปราษฎ์ ความเชื่อและประเพณี ในการทำบุญของชาวมุสลิมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ 2549.
- [2] ปีทมา มีคลองธรรม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในพระบรมมหาราชวังในสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ในวโรกาสเฉลิมพระเกียรติทรงครองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล 2542

- [3] ยุทธนา วรณปิตกุล พิธีกรรมกินเจในสังคมชาวเงินภาคใต้: กรณีศึกษาอำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา วิทยานิพนธ์ สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาบัณฑิต(มานุษยวิทยา) คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2541.
- [4] พัชรพรรณ รัตนพันธ์ พิธีกรรมเครื่องเซ่นไหว้และความเชื่อในทางศาสนา กรณีศึกษาวัดมิ่งกรมลาวาส ถนนเจริญกรุง กรุงเทพฯ วิทยานิพนธ์ ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2541.
- [5] วิวัฒน์ชัย บุญญานพวงศ์ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชน:ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนมอญบ้านเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- [6] ภูสิทธิ์ ชันติกุล วิถีชีวิตชุมชนวัดประหาระบือธรรม 1-4 เขตดุสิต ชุดวิจัยวิถีชีวิตของชุมชนในเขตดุสิตได้ร่วมพระบารมีทุนอุดหนุนวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา 2542.
- [7] อานันท์ กาญจนพันธ์ ผีเมืองและอำนาจรัฐในล้านนา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2542.
- [8] อรอุมา แก่นแก้ว การศึกษาวัฒนธรรมวัดและวิถีชีวิตของเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตร์ มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2550.
- [9] Geertz ,Clifford. “ Religion as a Cultural System.” In *Anthropological Approaches to the Study of Religion.* Michael Banton , Ed. London : Tavistock Publishers , New York 1973
- [10] Tuner , Victor W. *The Forest of Symbols : Aspects of Ndembu Ritual* , Unit States of America Cornell University.